

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 1(36), с. 81–84

Проблеми розвитку системи державного управління інноваціями в умовах швидких змін на глобальному рівні стають предметом не лише змістовних обговорень у фаховому середовищі, а й важливих наукових досліджень у галузі теорії державного управління, теорії міжнародних відносин тощо.

Наразі можна говорити про появу цілого комплексу нових проблем, які фактично поєднали дві сфери, які в класичній теорії управління досліджувались самостійно одна від одної. Йдеться про сфери національної політики державного управління інноваціями, та міжнародного інноваційного розвитку. Тобто під впливом процесів міжнародної інтеграції і глобалізації ці питання постали як тісно пов'язані, що істотно посилює значущість розробки нових теорій, які б дали змогу адекватно описувати процеси розвитку національних систем державного управління інноваціями в умовах міжнародної інтеграції та міжнародної співпраці.

Утім, говорячи про загальну наукову значущість зазначених питань, необхідно привертнути особливу увагу й до тих причин, які роблять подібний аналіз актуальним як у теоретичному, так і у власне практичному плані. Істотно знизилась інтенсивність цілого ряду важливих дій у напрямі забезпечення глобальної конкурентоспроможності України. Насамперед одним з них є проведення й забезпечення ефективної національної інноваційної політики, яка наразі визнається багатьма фахівцями як ключовий фактор успішної міжнародної інтеграції при збереженні національних інтересів та сильної державницької позиції у сфері міжнародних відносин. По-друге, в умовах інтенсивності конкуренції інновації стають фактором ви-

живання, а не фактором отримання додаткового прибутку. Фактично це означає необхідність формування безперервних процесів нововведень як складової стратегії розвитку економіки країни в цілому. По-третє, невідомість та недостатня увага до проблем розвитку національної системи державного управління інноваціями може спричинити те, що в економічному плані міжнародна інтеграція України означатиме ніщо інше, як перспективу продажу дешевих напівфабрикатів, робочих рук та сировини до багатших сусідів, при зворотному отриманні в готовому вигляді високотехнологічних виробів, кредитів, освітніх стандартів і продукцію індустрії розваг. Очевидно, що в такому випадку Україна виходитиме на міжнародну арену не як рівноправний партнер високорозвинених держав, а як звичайна фабрика дешевої робочої сили та некваліфікованої праці. З цього погляду, питання розвитку та забезпечення функціонування системи державного управління інноваціями є питанням загальнонаціонального значення, яке фактично визначає майбутнє не лише тих чи інших галузей виробництва або економіки, а й Української держави і суспільства в цілому. Усе зазначене вище зумовлює актуальність та наукове й практичне значення досліджуваного питання.

Отже, ставлячи на меті нашої статті критичний аналіз процесів розвитку системи

державного управління інноваціями в Україні в контексті її міжнародної інтеграції, маємо вирішити такі завдання: а) охарактеризувати основні тенденції розвитку системи державного управління інноваціями; б) визначити основні детермінанти сучасної міжнародної інтеграції України; в) встановити головні небезпеки, які зумовлюються активною міжнародною інтеграцією в частині зниження активності Української держави в інноваційній сфері [1, 507].

До сьогодні основною формою міждержавного співробітництва в економічній сфері залишається обмін товарами та послугами. Його обсяги зростають швидше за зростання національних економік, тобто частка зовнішньоекономічного обігу до ВВП в більшості країн зростає. За даними ООН, щорічні темпи зростання глобального експорту за останнє десятиліття перевищили 6 % — вдвоє більше, ніж зростання виробництва. В Україні сформувалася модель економічного розвитку, яка нібито характеризується доволі високим рівнем відкритості відносно зовнішньої торгівлі: обсяг експорту відносно ВВП досяг 50–60 %. Утім, варто нагадати, що нині технічний стан основних експортно орієнтованих галузей настільки застарілий фізично й морально, що їх продукція реалізується за цінами, трохи вищими за ціни природної сировини, нерідко — нижчими за доволі високу виробничу собівартість. Підприємства-експортери, які нібито збагачують Україну валютними надходженнями, насправді виснажують країну, не мають змоги розплатитися з власними постачальниками та бюджетом. Так, вироби, які належать до розділу зовнішньоекономічної класифікації “машини і механізми”, мають питому вагу в загальному експорті лише 10 % (9,8), але всередині цього переліку котли та інші машини й устаткування становлять 7,1 %, а електричні машини та устаткування — 2,7 %. Так само і з підрозділом “транспортні засоби” — в цілому — його питома вага в сукупному експорті становить 3,8 %, але майже половину (1,7 %) займають залізничні локомотиви; зате аерокосмічні апарати, випуск яких є гордістю України, в її загальному експорті становлять лише 0,6 % [2, 4].

Безсумнівно, щоб справді зайняти місце серед розвинених держав, треба повністю відповідати сучасним світовим вимогам науково-технологічного рівня продукції, що вироблюється. Його не можна кардинально підвищити, спираючись на дрібні підприємства та індивідуальний бізнес. Необхідно звернути увагу на структуру національного виробництва, місце в ньому крупних підприємств, здатних перебувати й рухатись на гребені технічного прогресу. Як і очікували, зовнішній світ не докладає зусиль для нашого розвитку. Радше навпаки — у співпраці з зарубіжними партнерами у науково-технічній сфері спостерігаються випадки нав'язування іноземними контрагентами несправедливих умов у договорах на здійснення науково-технічних робіт, згідно з якими при укладанні угоди українською стороною передаються права власності не лише на інтелектуальну власність, що створена під час реалізації проекту, а й на всі попередні розробки [2, 4]. Саме в цьому плані шкідливою для нашої держави іноді стає будь-яка нібито “благодійна” діяльність різноманітних зарубіжних фондів.

Не принесла ніякої користі нашій державі і допомога МВФ, яка не призначена для вкладень у розвиток виробництва та науки в країні, оскільки всі кредити МВФ цільовим спрямуванням призначені виключно для поповнення валютних резервів Національного банку. У цьому сенсі особливої ролі набуває розвиток системи державного управління інноваціями.

Разом з тим, говорячи про максимальну нейтралізацію негативних ефектів міжнародної інтеграції та глобалізації на розвиток економіки України, не слід забувати про ті численні переваги, які здатна принести Україні міжнародна співпраця. У цьому сенсі необхідно чітко зафіксувати засади щодо розробки, прийняття та вжиття заходів державного впливу на процеси становлення інноваційної моделі розвитку [3, 16–17]. До них необхідно віднести: узгодження державних, приватних і громадських інтересів на основі визнання пріоритетності суспільної потреби в модернізації економіки України шляхом введення її на інноваційну модель розвитку

[4, 264]; поєднання економічної ефективності та соціальної справедливості; посилення ролі держави у становленні економіки інноваційного типу [5, 30–33]; створення й підтримка державних гарантій соціальної спрямованості економіки; розвиток механізмів державно-приватного партнерства в інноваційній сфері; підтримка вітчизняного товаровиробника; раціональне використання природних ресурсів; забезпечення соціальних та соціально-економічних прав громадян; усунення диспропорцій регіонального та галузевого розвитку [6, 10–11]; багатоукладність економіки, забезпечення економічної багатоманітності; прийняття рішень на основі залучення громадськості, прозорості державного управління в інноваційній сфері; поєднання загальнодержавних, регіональних і галузевих потреб та інтересів.

Отже, підбиваючи підсумки проведеного дослідження, можна зробити такі висновки. По-перше, наразі в Україні необхідно здійснити глибокий і реалістичний порівняльний аналіз наявних досягнень і подальших перспектив у кожному напрямі державного управління інноваціями, адже Україна на шляху інноваційного розвитку має розраховувати лише на власні сили. Як засвідчує досвід останніх років, благодійна допомога та співробітництво з міжнародними організаціями часто не приносять очікуваної користі [7, 114]. Тому, навіть застосовуючи досвід інших країн, варто робити це не в порядку виконання порад, тим більше вказівок зарубіжних фахівців та установ, а після детального вивчення його придатності для українських умов. По-друге, успішність державної інноваційної політики дасть можливість Україні не тільки увійти до спільноти високорозвинених країн сучасного світу, а й істотно посилить її конкурентоспроможність, а отже і її позиції на економічній та політичній світовій арені. У цьому сенсі Україна стає одним із глобальних гравців, що може викликати відповідну протидію з боку інших країн. Тому, просуваючись вперед, Україні необхідно насамперед дбати про національні інте-

реси та підвищувати ефективність державного управління інноваціями, оскільки це впливає на розвиток української економіки, Української держави суспільства. По-третє, міжнародна інтеграція та зближення економік й економічних зв'язків як на загальному, так і на регіональному міжнародному рівні, істотно посилює роль інновацій як одного з головних факторів економічного зростання в сучасних умовах. Тому посилення ефективності державної інноваційної політики, її наукової обґрунтованості перетворюється на один із факторів національної безпеки і водночас — на гарантію стабільного державного та соціального розвитку України. З цього погляду, питання правового забезпечення державної інноваційної політики набувають першочергової ваги і мають вирішуватись максимально професійно та оперативно з огляду на швидкі зміни та реалії глобального інформаційного суспільства.

Література

1. Економічна теорія: Політекономія: Підруч. / За ред. В. Д. Базилевича. — К.: Знання-Прес, 2001.
2. Удовик С. Нашу інноваційну політику краще назвати деноваційною // Дзеркало тижня. — 2002. — 12 жовт.
3. Фонотов А. Г. Теоретико-методологические подходы к разработке инновационной политики. — М.: РЭНС, 1992.
4. Радченко В. В. Світовий досвід підвищення ефективності державного регулювання інноваційного процесу // Соц.-економіч. дослідження в перехідний період. — Л., 2000. — Вип. 16. — С. 259–265.
5. Бжилянская Л. Инновационная деятельность: тенденции развития и меры государственного регулирования // Экономист. — 1996. — № 3. — С. 22–33.
6. Амоша О. І. Регіональні проблеми інноваційної політики та її активізації: наукова доповідь / О. І. Амоша, С. М. Капура, М. Г. Чумаченко та ін. — Донецьк: ІЕП НАН України, 1999.
7. Тупчієнко Л. С. Інновація як складова наукового обґрунтування зовнішньої політики // Наук. вісн. — К.: Дипломатична акад. України, 1998. — Вип. 1. — С. 110–117.

Досліджено трансформацію національних систем державного управління інноваціями в контексті процесів міжнародної інтеграції та міжнародної співпраці. Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності в Україні, головні тенденції розвитку державної інноваційної політики, а також специфіку її правового забезпечення. Визначено роль державного управління інноваціями як фактора підвищення конкурентоспроможності країни.

Исследованы трансформации национальных систем государственного управления инновациями в контексте процессов международной интеграции и международного сотрудничества. Проанализировано современное состояние инновационной деятельности в Украине, главные тенденции развития государственной инновационной политики, а также специфика ее правового обеспечения. Определена роль государственного управления инновациями как фактора повышения конкурентоспособности страны.

Transformation of national systems of innovation management in the context of international integration and international cooperation is investigated. Current state of innovation in Ukraine and the main trends in innovation policy, as well as its specific legal provision is subject to analysis. The role of government innovation as a factor in the country's competitiveness is defined.

Надійшла 29 грудня 2012 р.